

НАГОЛОШУВАННЯ СУФІКСАЛЬНИХ ТА СУФІКСАЛЬНО-ПРЕФІКСАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ ПЕРШОГО СТРУКТУРНОГО КЛАСУ В ПОЕЗІЇ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Леся ЛЕГКА,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна, Дрогобич) lesya.lehka@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5462-3746>

У статті проаналізовано закономірності й акцентуаційні особливості дієслів першого структурного класу із суфіксами -ува- (-юва-) у поезії Василя Симоненка.

З'ясовано, що суфіксальні та суфіксально-префіксальні дієслова з суфіксом -ува-(-юва-) складають два акцентні типи: К – кореневий та РС – рухомий у межах суфікса. Переважає акцентний тип РС. Акцентний тип РС у поезії Василя Симоненка представлений значною кількістю дієслів і відповідає сучасному літературному наголошуванню. Однаково репрезентовані дієслова рухомо-суфіксального типу як суфіксальні, так і префіксально-суфіксальні, серед них – незначна кількість запозичених вербативів. Префіксально-суфіксальні утворення акцентного типу РС у поетичних текстах мають такі самі наголоси, як і їхні безпрефіксні кореляти. На сучасному етапі розвитку мови дієслова з суфіксом -ува, (-юва) є найпродуктивнішим класом слів, що творяться в основному від іншомовних іменників.

Вербативів акцентного типу К із суфіксом -ува- (-юва-) зафіксовано значно менше, переважають префіксально-суфіксальні дієслівні форми, які утворені за допомогою різних префіксів, в основному – це дієслівні форми недоконаного виду. Декілька суфіксальних дієслів із суфіксом -ува- (-юва-) засвідчено з кореневим наголосом. Загальні тенденції наголосової літературної норми зберігаються у поетичному мовленні Василя Симоненка. Поезія впливає на закріплення наголосу, формування літературної акцентної норми.

Ключові слова: акцентування, акцентний тип, наголошування дієслів, суфіксальні, префіксально-суфіксальні дієслова, акцентна норма.

ACCENTUATION OF SUFFIXAL AND SUFFIXAL-PREFIX VERBS OF THE FIRST STRUCTURAL CLASS IN THE POETRY OF VASYL SYMONENKO

Lesia LEHKA,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine, Drohobych) lesya.lehka@gmail.com

The article considers the patterns and accentuation features of verbs of the first structural class with the suffixes --uva- (-yuva-) in poetry Vasyl Symonenko.

It was found that suffixal and suffixal-prefix verbs with the suffix -uva-(-yuva-) have two accent types: K – root and RS – mobile within the suffix. The accent type of MS predominates. The RS accent type in Vasyl Symonenko's poetry is represented by a significant number of verbs and corresponds to modern literary emphasis. Equally used verbs of the mobile-suffix type are both suffixed and prefixed-suffixed. Among them there is a small number of borrowed verbatives, for example: atakuvaty, eskortuvaty, limituvaty, protestuvaty, triumfuvaty.

Prefix-suffix formations of the RS accent type in poetic texts have the same stresses as their prefix-free correlates. At the current stage of language development, verbs with the suffix -uva, (-yuva-) are the most productive class of words that are mainly formed from nouns of foreign origin.

As for the accent type K of the verbative with the suffix -uva- (-yuva-), much less is recorded. Prefix-suffix verb forms that are formed by means of various prefixes prevail, mainly – these are verb forms of the imperfective form: vyvershuvaty, vyboriuvaty, vyspivuvaty, vozvelyuchuvaty. Only a few

suffixed verbs with the suffix -uva- (-yuva-) are attested with a root stress: to boast, to rejoice, to murmur. The general tendencies of the emphatic literary norm are preserved in Vasyl Simonenko's poetic speech. Poetry influences the fixation of emphasis, the formation of the literary accent norm.

Key words: *accentuation, accent type, accentuation of verb, suffixed, prefix-suffixed verbs, accent norm.*

Постановка проблеми. Актуальним є акцентуаційне дослідження поетичних творів Василя Симоненка. Поета-шістдесятника Василя Симоненка по праву вважають душею українського національно-культурного відродження. Борець за справедливість, який став супроти зла радянської системи. Перша збірка віршів «Тиша і грім», яка вийшла 1962 року, засвідчила масштаб особистості автора, який стрімко ввійшов у літературу і відразу став народним поетом. Творчість Василя Симоненка на втратила своєї актуальності й тепер.

Іван Дзюба зауважує: «Василь Симоненко мислив великими масштабами і високими категоріями, не втрачаючи при цьому конкретності бачення і земної закоріненості, побутової насиченості. Він з юнацьким нетерпінням підносив вічні питання людського духу. Що таке світ? Хто ти в цьому світі? Яка ціна людського життя?» (Дзюба, 2006, с. 25). Для Симоненка кожна людина – це цілий Всесвіт, особливий макрокосмос, і тільки від суспільства залежить чи реалізується вона чи ні. Думка ця генетично пов'язана з вченням філософії серця Григорія Сковороди. Філософська поезія «Ти знаєш, що ти людина?», як і колись, у 60-ті роки, утверджує національну гідність окремої людини та всього народу; це риторичне питання, безсумнівно, є актуальне для багатьох і сьогодні.

Мати, Україна, Вітчизна – наскрізні образи Симоненкової поезії. Мати – основа роду, джерело духовності, моралі: «Можна все на світі вибирати, сину, Вибрати не можна тільки Батьківщину» – це глибинна матерна наука любові до рідної землі. Тому так просто, правдиво, зворушливо, ніжно, переконливо звучать поетові слова.

Любов до України в поезії Василя Симоненка промовляє до людської душі з великою силою, що вбирає в себе всю міру правди і справедливості – історичної, соціальної, національної. Його синівське почуття до України употужнене й вигострене болем за історичні кривди в минулому та усвідомленням комплексу неблагополучних явищ, пов'язаних із спотворенням національної політики, вилученням із української культури цілої низки дорогоцінних імен, забуттям минувшини, втратою історичної пам'яті, зневаженням рідної мови, втратою національного самоусвідомлення та поваги до самих себе. Поет стверджував право своєї нації на буття і майбуття.

Наголошування дієслів у поезії Василя Симоненка ще не були предметом окремого вивчення. Наголос як засіб ритмомелодики віршування є визначальним при вивченні індивідуального мовостилію та має важливе значення, зокрема у формуванні мовленнєвої звучності та стилістичній довершеності. У поезії виявляються власні особливості мовного вжитку поета, наголосові діалектизми, авторські акценти тощо. Особливості акцентування лексем у віршах зумовлені різними причинами: версифікаційним малюнком, ритмічною і фразовою організацією, збереженням чи порушенням віршового розміру, дотриманням ритму при перекладі поетичних творів, а також різними просодичними ситуаціями.

Загальні тенденції наголосової літературної норми зберігаються у поетичному мовленні Василя Симоненка, поезія впливає на закріплення наголосу, формування літературної акцентної норми.

Мета статті – проаналізувати закономірності й акцентуаційні особливості дієслів із суфіксами -ува- (-юва-) у поезії Василя Симоненка, зіставивши з наголошуванням у сучасній українській літературній мові; виявити вживання варіантів наголосу, їхню частотність, акцентуаційний розвиток, вказати на функції наголосу в дієсловах; з'ясувати просодичні ситуації, авторську акцентуацію, стилістичне навантаження наголосу дієслів у поезії Василя Симоненка.

Фактичним матеріалом послугувала книга: Симоненко В. А. Твори: у 2 т. Т. 1: Поезії. Казки. Байки. З неопублікованого. Проза. Літературні статті. Сторінки щоденника. Листи. / Упоряд. Г. П. Білоус, О.К. Лищенко. Черкаси: Брама-Україна, 2004. 424 с.

Ілюстрація прикладів з поетичних текстів, наголоси визначено за ритмічною будовою. Арабськими цифрами позначено сторінку. Акцентні типи позначено великими літерами наголошених морфем – префіксальний (П), кореневий (К), суфіксальний (С), флексійний (Ф). Акцентуаційний аналіз зроблено на основі структурного поділу дієслівних основ, запропонованого В. Винницьким (Винницький, 2002, с. 312–410).

Виклад основного матеріалу. Наголошування слів та їх кодифікація є актуальною та однією із найскладніших проблем, починаючи з XVI–XVII ст., коли вже в стародавніх українських граматиках простежувалися питання наголосу. Дотримання норм української літературної мови, зокрема вимови, акцентування, інтонування вкрай важливі з соціально-професійного, культурно-освітнього погляду, бо від цього залежить процес спілкування.

Акцентологи В. Скляренко, В. Винницький, А. Зинякова, К. Іваночко, Л. Легка, О. Рязанова, Г. Кобирилка, Л. Палей, М. Сачко та ін. аналізували версифікаційне та стилістично-сміслові навантаження наголосу у поетичних текстах класиків української літератури, зважаючи на віршовий розмір, наголосову варіантність, а також на фонетичні, словотвірні, граматичні процеси, пов'язані з історичним розвитком мови.

Дієслова мають складну систему слово- і формотворення, серед інших лексико-граматичних класів слів – найбільш розвинену словотвірну систему. Словотвірними засобами в них є префікси, суфікси, інтерфікси, постфікси, відповідно творяться префіксальним, суфіксальним, префіксально-суфіксальним способами від основи коренів різних частин мови. За допомогою спеціальних класифікаційних суфіксів формуються структурні класи дієслів. Дієслово, на відміну від інших самостійних частин мови, має своєрідну наголосову систему. Власні закономірності спостерігаємо як у наголошуванні інфінітивних форм, так і при відмінюванні дієслів. Наголошування дієслів значною мірою залежить від морфемної будови, зокрема від наявності відповідного класифікаційного (тематичного) суфікса дієслівної основи. Важливе значення має також наявність інших суфіксів (іменникових, прикметникових), оскільки дієслівні форми, як відомо, походять від слів різних морфологічних класів (Винницький, 2002, с. 313).

В. Русанівський установив певні закономірності наголошування дієслівних основ у сучасній українській літературній мові. Мовознавець зазначив, що при визначенні акцентного типу дієслова (акцентний тип – це загальна схема розміщення наголосу у словоформах певної кількості слів, які належать до певної частини мови) важливе значення має належність його до того чи того структурного класу, а також взаємовідношення різних наголошених форм у межах структурного класу основ. Проте переважно цього виявляється замало, а тому потрібно врахувати і наявність певних суфіксів у дієслівних основах, походження дієслова, виду співвідносності дієслівних основ тощо (Русанівський, 1971, с. 34).

Оскільки наголос української мови є морфологічним, або морфонологічним, у чому його принципова відмінність від наголосу в праслов'янській мові, який, як відомо, був фонетичним, то основним принципом є аналіз акцентного явища з урахуванням усієї сукупності морфологічних чинників. Тож акцентне явище аналізується як таке, що супроводжує передусім словотвірну діяльність мовної системи. Словотворення, у свою чергу, є породженням морфології мови, тобто закономірностей її лексико-граматичної структуризації (Задорожний, 2005, с. 60).

У поезії Василя Симоненка представлені дієслова з різними суфіксальними основами, ми зосередимо увагу на дієсловах із суфіксом -ува- (-юва-), які належать до першого структурного класу.

За допомогою суфіксів -ува-(-юва-) утворюються дієслова від іменників, рідше – прикметників та прислівників. У поетичному вжитку Василя Симоненка представлені два акцентні типи наголошування суфіксальних і префіксально-суфіксальних дієслів.

Акцентний тип К. Кореневий нерухомий наголос в однині та множині особових форм мають вербативи з різними суфіксами в основі інфінітива. Дієслова кореневого акцентного типу мають постійний наголос. До них зокрема належать дієслова I дієвідміни із суфіксами -ува- (-юва-), якщо в основі інфінітива в усіх цих дієсловах наголошується голосна кореневої морфемі. У поезії Василя Симоненка репрезентовані такі дієслова недоконаного виду:

Вивершувати: «І лиш один закоханий поет, затиснувши у жмені чуба, Вивершував любовний тріолет» (с. 277).

Вибрікувати: «І вибрикував, як лоша, І, напевне, була у п'ятах Пелюсткава його душа» (с. 68).

Вибірювати: «Живе лиш той, хто не живе для себе, Хто для других вибірює життя» (с. 39).

Повикручувати: «Хочуть ці лукаві круки Повикручувать нам руки» (с. 250).

Виспівувати: «А він вимовляє, Виспівує гарячі прості слова» (с. 190).

Вистукувати: «І в мене серце, мов несамовите, Вистукує любов у білий світ» (с. 213).

Вистрібувати: «Він росте, як і інші діти, І вистрибує, як усі» (с. 67).

Возвеличувати: «Народе мій! Титане непоборний, що небо підпирає голубе! Твій гордий подвиг не принизять жорна – вони лиш возвеличують тебе» (с. 37).

Гребувати: «Не викопуй з могили зла. І не гребуй моєю любов'ю» (с. 147).

Заколісувати: «Не заколисуй ненависті силу» (с. 221).

Закручувати: «Вихор всівся на сіру хату І закручував стріху в зеніт» (с. 128).

Залізувати: «І проміння залізує рани З закатованих ніччю дерев» (с. 128).

Облізувати: «Бухту спокою облизує прибій» (с. 103).

Обурювати: «І пливе, й ховрахів обурює, Повне ніжності й повне сил» (с. 128).

Одгримувати: «Верни назад! – одгримує луною» (с. 211).

Підспівувати: «Сам собі підспівувать не стану, Нізачо себе не проклену – Буду славить голубі тумани, Гіркоту приємну долину» (с. 225).

Приваблювати: «Милує нас, приваблює і горне Краса садів казкава і ясна» (с. 288).

Приказувати: «Тільки приказував, як проганяв» (с. 254).

Прислужувати: «Та не піддавшись зарібку легкому, Я не прислужував ніколи і нікому» (с. 233).

Перепродувати: «Люди часто живуть після смерті: Вріже дуба, а ходить їсть, Перепродує мислі підтерті У завулках тісних передмість» (с. 127).

Пробуджувати: «Не пробуджуй злоби в мені!» (с. 146).

Префіксально-суфіксальна форма дієслова у 1 особі однини *помитарствувати* має значення *поневірятися*: «Я ж не вітер – чоловік, Помитарствую, поб'юся та й засну колись навік» (с. 134).

Похвіськувати: «Гонить хлопчик гуси по стежині, Прутиком похвіськує в траві» (с. 173).

Радувати: «І твої манірні жести, і кокетство навісне Не драгують, не дивують – тільки раду-ють мене» (с. 275).

Розвішувати: «Дурило, звичайно, розвішує вуха» (с. 257).

Ремствувати: «Заплава ремствувати стане на ріку» (с. 265).

Розмішувати: «Але правди в брехні не розмішуй, Не ганьби все підряд без пуття» (с. 117).

Розпанахувати: «Біль у душу мою закрадається вужем, відчай груди мені розпанахує, рве» (с. 44).

Розхлюпувати: «Не розхлюпує моєї печалі, Душу зрадою не бентеж» (с. 146).

Префіксально-суфіксальні дієслова із суфіксом -ува- (-юва-), які утворені за допомогою різних префіксів від суфіксальних дериватів, засвідчено значно більше, ніж суфіксальних з кореневим акцентним типом наголошування. В основному – це дієслівні форми недоконаного виду.

Дієслів *акцентного типу РС* (рухомий наголос у межах суфікса) у поетичному вжитку Василя Симоненка більше (78 дієслів), ніж із кореневим акцентуванням. Це дієслова з наголосом на суфіксі -ува́-, в яких наголос рухомий в межах цього суфікса: у формах теперішнього часу однини та множини і в наказовому способі він падає на голосний -у́-. Таке наголошування в українській мові засвідчене здавна та збігається із сучасною літературною акцентною нормою. Переважають у поезії Василя Симоненка дієслова, які перед суфіксом -ува́- не мають інших суфіксів, а також слова іншомовного походження.

Атакувати: «Відгодована злість, і хитрість, І закута в броню брехня Атакують добро і щирість Серед ночі й білого дня» (с. 152).

Байдикувати: «Чи викинути серп і йти байдикувати» (с. 222).

Бунтувати: «Я люблю тебе іншу – коли ти бунтуєш, Коли гнівом під кручі клекоче Дніпро» (с. 199).

Вирувати: «Мелькають червоні жупани, Вирує, кипить Дніпро» (с. 190). *Воювати:* «І знову сам воюю проти себе» (с. 192).

Врятувати: «Ми врятуємо всесвіт од сорому, од брехні, боягузтва й ганьби» (с. 201).

Вікувати: «Хлюпа щастя дзвінкою хвилею, ніби тут вікувало воно» (с. 236). *Галасувати:* «Галасують всі щодуху, оком чують, вухом бачать, Догори ногами скачуть» (с. 247).

Гартувати: «Я живу тобою і для тебе, Вийшов з тебе, в тебе й перейду, Під твоїм високочолом небом Гартував я душу молоду» (с. 123).

Гидувати: «Тільки джаз в ресторані гримне І кривлюсь я, гидує і п'ю. Баба-осінь ридас нестримно У спустошену душу мою» (с. 276).

Гуртуватися: «Гуртувались мляві звуки у сузір'я слів» (с. 153).

- Глузувати*: «І над твоїм розстріляним коханням Скажено глузували солов'ї» (с. 107).
Дарувати: «Нареченим їх дарують, заплітають у вінки» (с. 52).
Загвалтувати: «І ось його наближені шакали На цілий ліс гуртом загвалтували» (с. 263).
Заворкувати: «Джерелом вдарить ніжність із грубості, Заворкують живі струмки» (с. 136).
Закувати: «Та квюла старість закує морозом Пошерхлі і спотворені уста». (с. 284).
Ескортувати: «Дядька затримали чи впіймали – Дядька в сільраду ескортували» (с. 215).
Існувати: «Можна жить, а можна існувати, Можна думать – можна повторять, Та не можуть душу зігрівати Ті, що не палають, не горять!» (с. 177).
Квітувати: «Щоб квітував на диво всього світу Козацький геніальний родовід!» (с. 156).
Красуватися: «В них красується, ясніє мрій дитинна чистота» (с. 52).
Лімітувати: «У нас до того мудрі всі та вчені, що лімітуємо чорнило і папір» (с. 256).
Лютувати: «Під небом кривавіли чвари І лютувало зло» (с. 104).
Майструвати: «Любить квіти на луках рвати, Майструвати лука в лозі» (с. 67).
Мандрувати: «За тобою завше будуть мандрувати Очі материнські і білява хата» (с. 94).
Милувати: «Милує нас, приваблює і горне Краса садків казкова і ясна» (с. 288). *Наймитувати*: «Чи долю проклясти за лютий недорід І до сусіда йти наймитувати» (с. 222).
Ночувати: «Ті, що в перинах ночуєте Й не купались ніколи в росі» (с. 200).
Подарувати: «Подаруй мені хвилину – і забудуться жалі» (с. 142).
Почастувати: «Данило з радістю ковтне й дубову глицю, Аби почастували на дурницю» (с. 160).
Пустувати: «Сміються, бігають, пустують, мріють Малесенькі замурзані сонця» (с. 174).
Протестувати: «Але я протестую, волаю: не треба!» (с. 85).
Пульсувати: «І чую: пульсують соки У тіло моє з землі» (с. 97).
Рахувати: «І лиш годинник холодно й спокійно Рахує дні, розтрачені дарма» (с. 56).
Римувати: «Я і сам би був сонячно радий, Коли б віршів не вмів римувать» (с. 191).
Руйнувати: «О, не забудьте, люди, Своїх братів, що нині неживі, Що руйнували світ тиранства і облуди» (с. 56).
Рятувати: «Рятуйте мене, люди, – Без мене ж і для вас життя не буде...» (с. 270).
Слугувати: «Біля печі вона, мов бранець, Слугувала під шурхіт спідниць» (с. 41).
Струмувати: «З них струмує жовтаво-синя Віковічна печаль дібров» (с. 41). *Тріумфувати*: «Життя тріумфувало у двобої, Життя крізь смерть утвердило себе» (с. 107).
Успадкувати: «Ми в світ прийшли успадкувати славу, Діла і думи, й чесні мозолі, Батьків велику полум'яну справу, Щоб захистити правду на землі» (с. 54).
Цілувати: «І ти під одиноким ліхтарем Розмашисто другого цілувала» (с. 278). *Чудуватися*: «Буду, мамо горда і щаслива, З тебе чудуватися повік» (с. 129). *Шанувати*: «Та пісні мене найперше вчили Поважати труд людський і піт. Шанувать Вітчизну мою милу, Бо вона одна на цілий світ» (с. 62).

Шматувати: «Тебе вінчали з кривдою і злом, Байстрятам шматували на утіху» (с. 106).

Шикуватися: «Кораблі! Шикуйтеся до походу!» (с. 103).

Шинкувати: «Земля кричить. Шинкують кров'ю війни» (с. 56).

Висновки. Щодо акцентного типу **К** вербативів із суфіксом -ува- (-юва-) можемо висновувати, що з кореневим нерухомим акцентуванням їх зафіксовано мало. Значно більше префіксально-суфіксальних дієслів, які утворені за допомогою різних префіксів, зазвичай – це дієслівні форми недоконаного виду: *вивершувати, виборювати, виспівувати, возвелічувати*. Тільки декілька суфіксальних дієслів із суфіксом -ува- (-юва-) засвідчено з кореневим наголошенням: *гребувати, радувати, ремствувати*.

Аналіз мовного матеріалу дозволяє зробити висновок, що акцентний тип **РС** у поезії Василя Симоненка представлений достатньо кількісно й відповідає сучасному літературному наголошуванню. Префіксально-суфіксальні утворення акцентного типу **РС** у поетичних текстах мають такі самі наголоси, як і їхні безпрефіксні кореляти. Однаково репрезентовані дієслова рухомо-суфіксального типу як суфіксальні, так і префіксально-суфіксальні, серед них – незначна кількість запозичених вербативів: *атакувати, ескортувати, лімітувати, протестувати, тріумфувати*.

На сучасному етапі розвитку мови дієслова з суфіксом -ува, (-юва-) є найпродуктивнішим класом слів, що творяться в основному від іншомовних іменників. Загальні тенденції

наголосової літературної норми зберігаються у поетичному мовленні Василя Симоненка. Поезія впливає на закріплення наголосу, формування літературної акцентної норми.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Винницький, В. М. (2002). *Деякі теоретичні питання акцентології*. Мовознавство. 5, 4–25.
- Винницький, В. М. (2002). *Українська акцентна система: становлення, розвиток*. Львів: Біблос.
- Задорожний, В. Б. (2005). *Незавершені процеси акцентних перетворень у групі дієслів*. Мовознавство. 2, 59–68.
- Русанівський, В. М. (1971). *Структура українського дієслова* Київ: Наукова думка.
- Симоненко, В. А. (2004). *Твори: У 2 т. – Т. 1: Поезії. Казки. Байки. З неопублікованого. Проза. Літературні статті. Сторінки щоденника. Листи* Черкаси: Брама-Україна.

REFERENCES

- Vynnytskyi, V. M. (2002). *Deiaki teoretychni pytannia aktsentolohii* [Some theoretical questions on accentuation]. *Movoznavstvo*. 5, 14–25. [in Ukrainian].
- Vynnytskyi, V.M. (2002). *Ukrainska aktsentna systema: stanovlennia, rozvytok* [Ukrainian accentuation system: emergence, development]. Lviv: Biblos. [in Ukrainian].
- Zadorozhnyi, V.B. (2005). *Nezaversheni protsesy aktsentnykh peretvoren u hrupi diiesliv* [Unfinished processes of accent transformations within the verb group]. *Movoznavstvo*. 2, 59–68. [in Ukrainian].
- Rusanivskyi, V.M. (1971). *Struktura ukrainskoho diieslova* [The structure of a Ukrainian verb]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
- Symonenko, V.A. (2004). *Tvory: u 2 t. T. 1: Poezii. Kazky. Baiky. Z neopublikovanoho. Proza. Literaturni statii. Storinky shchodennyka. Lysty* [Works: in 2 volumes. V.1: Poetry. Fairy-tales. Fables. From unpublished. Prose. Literary articles. Diary pages. Letters]. Cherkasy: Brama-Ukraina. [in Ukrainian].